

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты ІХ Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
ІХ Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың ІХ Халықаралық ғылыми конференциясы = ІХ Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2014

Абай Кунанбаев не писал специальных психолого – педагогических трудов, не занимался педагогической деятельностью, но почти все его произведения пронизаны дидактическими и нравственно-эстетическими наставлениями, опирающиеся на интересы, нравственные идеалы и мудрость трудового народа.

Исключительное значение, в моральной перделке личности Абай предаёт воспитанию: «Если бы в моих руках была власть, я бы отрезал язык всякому, кто говорит, что человек неисправим». Высокое понятие чести, добра, человеческого достоинства, жившие веками в народе.

Абай обогащал своими понятиями долга и ответственности за всё, что происходит вокруг него. Труд и просвещение народа, по мнению Абая, - это средства достижения нравственного идеала.

Также вклад в развитие нравственного воспитания внес ученик Абая Шакарим Кудайбердиев. Центром идей Шакарима стало духовно-нравственное воспитание подрастающего поколения. Поэт-просветитель надеялся преобразить человеческую жизнь через облагораживание души и духовных потребностей. Он был убеждён, что необходимо с раннего детства привить человеку правила нравственного поведения. "Неискущённость, малый жизненный опыт подталкивает молодёжь идти на поводу у чувственных влечений и предпочитать эгоистические желания общественному долгу", – писал Шакарим в философских думках "Сад подснежников". В своем трактате «3 истины» Шакарим пытается донести до читателя три качества такие как «честный труд»; «совестливый разум»; «искреннее сердце». Без этих качеств человек не сможет обрести в жизни мира и согласия.

Таким образом, можно с полным правом утверждать, что провозглашаемые в прошлом столетии учеными-философами античности, средневековья, отечественными просветителями Чоканом Валихановым, Ибраем Алтынсариним, Абаем Кунанбаевым, моральные нормы, осуждающие с одной стороны подлость, нечестность, распутство, безволие, лень, злобу, и с другой стороны - возвышающие любовь к труду, самоотверженную борьбу за интересы народа, честность, справедливость, ответственность, упорство в изучении науки, их высшие этические идеалы не только не утратили своего значения в наше время, а приобрели новую силу звучания и требуют самого пристального изучения и овладения, прежде всего учащимися.

Список использованных источников

1. Менчинская Н.А. Проблемы обучения, воспитания и психологического развития ребенка/под ред. Е.Д.Божович.- М.: Институт практической психологии, Воронеж: НПО «МОДЭК», 1998.-448с. (Серия «Психологи отечества»).
2. Рувинский Л.И. Нравственное воспитание личности/ Л.И. Рувинский.- М.: Мгу, 1981.-184с.
3. Зинченко В.П. Человек развивающийся. Очерки российской психологии. - М.:Триволга,1994.-304 с.
4. Сухомлинский В.А. Нравственный идеал молодого поколения/В.А. Сухомлинский.- М.: АПН РСФСР,1963.-152с.
5. Подласый И.П. Педагогика: 100 вопросов - 100 ответов: учеб. пособие для вузов/ И. П. ПодласыйМ.: ВЛАДОС-пресс, 2004. - 365 с.
6. Демков М. И, Курс педагогики. — М., 1916. — Ч. II. — С. 6.
7. Аль-Фараби. Социально-этические трактаты.
8. Алтынсарын И. Киргизская хрестоматия. - 2 изд. – А., 1906. - 235 с.

УДК 373.016(072)

ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ ПӘНІ НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫ ІЗГІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ

Жанадилова Айгүл Ермекқызы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Әлеуметтік ғылымдар факультеті, ӘПТ-31 тобы, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі - п.ғ.к., доцент Қожаева С.Қ.

«Өмірде еш нәрсе де кездейсоқтық емес, барлығының да бір-бірімен байланысы бар – ол белгілі бір заңдылық. «Өзін-өзі тану» жобасы да кездейсоқ туындаған жоқ. Біз сіздермен бірігіп отырып, адам жаны үшін өте маңызды мәселені шешеміз – адамның өзін-өзі танып білуіне, ар-ұжданымен өмір сүруге, адам деген атқа лайық болуға үйретеміз»^[1], - дейді «Өзін-өзі тану» жобасының авторы Сара Алпысқызы.

Өзін-өзі тану жобасының міндеттері көп қырлы, алайда оның басты ұйғарымы – еліміздің балалары мен жастарына әлеуметтік ортамен тиімді қарым-қатынас жасау дағдыларын іс-жүзінде меңгерту, адамтану саласындағы қажетті біліммен қаруландыру. Қазақстан егемендігін нығайтып, ертеңіне сеніммен қадам басқан шағында, мемлекетімізде заманына сай адам тәрбиелеу – басты міндет. Адам дүниеге шыр ете түскен сәтінен бастап осы өмірдің, қоғамның бір бөлшегі болып есептеледі. Адамға қойылатын басты талап – асыл да ізгі адамгершілік қасиеттерді бойына сіңірген, ұлағатты азамат болып шығу. Өйткені адам – өзінің адамгершілігімен, қайырымдылығымен, адалдығымен және әділеттігімен ардақты. Адамгершілік - адамның рухани арқауы.

Осы ойымызды Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылы 27 қаңтарда Қазақстан халқына арнаған Жолдауындағы он бағыттың бірі болып «Қазақстандағы адам капиталының сапалы өсуі» табылатындығы дәлелдей түседі.^[2] Осы Жолдауда адам капиталын байытудағы басты құндылықтар қатарында патриотизм, мораль мен адамгершілік нормалары, ұлтаралық ынтымақтастық пен толеранттылық, физикалық және рухани даму, заңға бағынушылық, ана тілі, көптілік атап көрсетілген. Енді осы адами капитал деген термин қайдан және неге шықты? деген сұрақты қарастырсақ: сөздіктерде адам деген термин ол тірі жүйелер эволюциясының дамуының ең жоғарғы сатысы деп көрсетілген, ал капитал болса – латыншадан аударғанда басты нәрсе, басты мүлік, негізгі қаржы, толығырақ айтсам табыс әкеле алатын нәрселердің бәрі немесе адам өзінің тіршілік әрекеті барысында тауарлар, өнімдер, т.б. өндіру, қызметтер көрсету үшін жасаған ресурстар екен. Енді неге адами капитал? - деген сұрақ бар. Менің түсінуімше адами капитал дегеніміз, адамның бойындағы адамгершілік, сүйіспеншілік, жалпыадамзаттық құндылықтарды бойына сіңіруі, бұл материалдық түрде емес, рухани түрде адамның өн бойына жинаған қасиеттері.

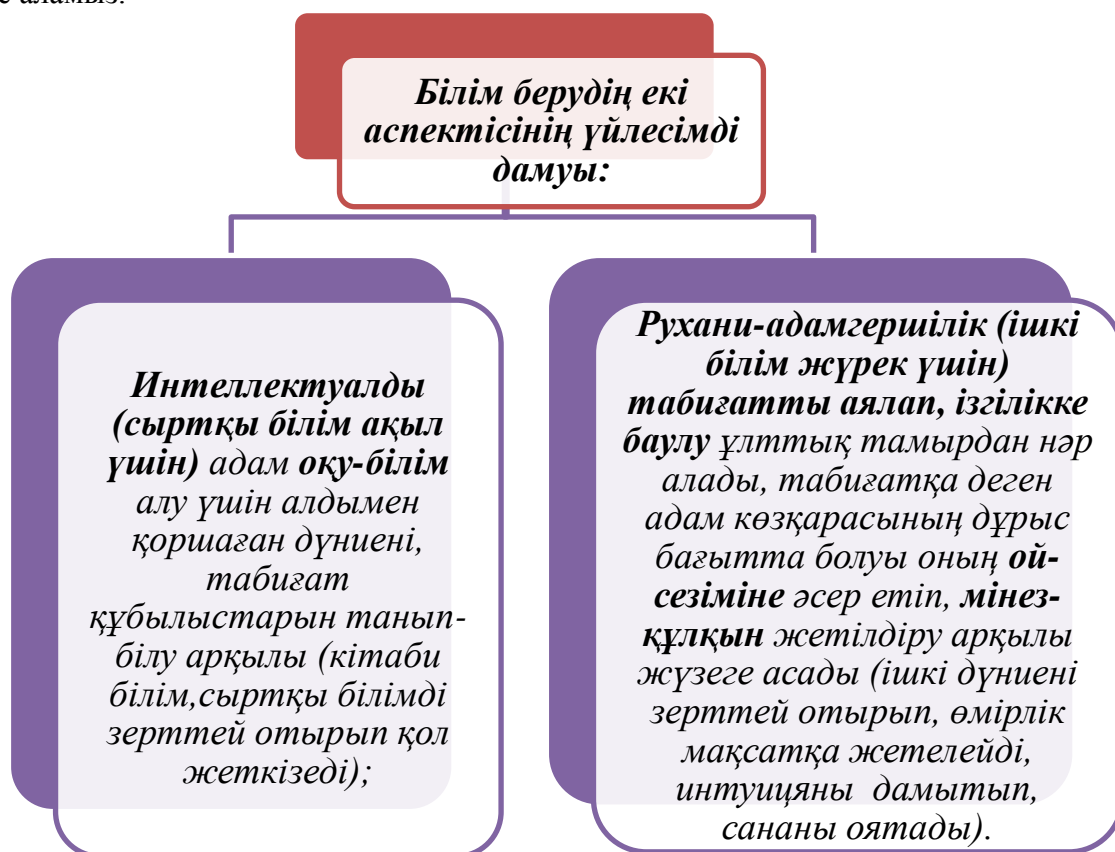
Адами капиталдың дұрыс дамуы мен өркендеуі үшін ең алдымен адамды дұрыс тәрбиелеу керек. Өзін-өзі тану пәнін өту барысында ең маңызды әрі қызықты сәт – ол әңгіме айту. Яғни, әңгіме деп отырғанымыз ол ертегі, аңыз, тіпті күнделікті болып жатқан оқиғалар, фильмнен үзінді, өзін-өзі тану пәнінің мұғалімі осыларды сезіммен, шын көңілден айтатын болса, ол баланың жүрегіне жол тауып, игі нәтижеге жеткізетіні сөзсіз. Алғашында өзін-өзі тану пәнін өту барысында негативті әңгімелер де айтылатын, жалпы айтқанда кері асерлі сөздер қолданылатын, ал қазіргі таңда ол өзгертілді, әңгіме айту кезеңінде жақсы ойлау, жақсы сөздер айту бағыты қолданылуда. Бұл процесс барысында оқытушы кітаптан оқып емес, өз сөзімен жеткізуі керек, баланың жаны өте сезімтал болады, өтірік, шын ниеттен шықпаған сөзді олар сезеді. Бұл кезде балалардың жас ерекшелігі, интеллектуалдық дамуы мен түйсінуіне назар аудара отырып айтылады. 1 мен 10 жас аралығындағы балалардың қиялы ұшқыр болады, оларға өсімдіктер мен жануарлардың сөйлейтіні, ғажайыптар әлеміне сенуі жеңіл болады. Олар өздерінің қияли әлемінде өмір сүреді, сол себепті бұл жас аралығындағы балаларға қиял ғажайып әңгімелерді айтқан тиімдірек. Осы арқылы олар бүкіл өміріне құндылықтың негізін жинақтайды. 11 мен 15 жас аралығындағы балаларға тарихи немес тұрмыстық әңгімелер қызықтырақ, себебі олар әлем туралы білгісі келеді, ой-өрісі қарқынды түрде дамиды. Ал 15 жастан бастап жасөспірімдерге ғылым мен техника жайлы, атақты адамдардың өмірбаяны туралы тыңдаған қызықтырақ.^[3] Осы орайда ойыма мына аңыз әңгіме түсіп отыр. Бір кісі баласының жайсыз қылықтарын көрген сайын ренжіп, «Әй, сен

адам болмассың!» – деп ұрса беретін көрінеді.Әкесінің қайталап айта беретін әлгі сөзіне іштей ренжіген баласы бар ынтасын оқуға салып, өскенде бір ауылға әкім болуға жарапты.

«Әкемнің енді маған деген күдігі сейілер, енді менің әкім болып, үлкен азамат болғанымды, мынадай қауым елді басқарып отырғанымды көріп, мүмкін райынан қайтар» - деп, қызметкерлеріне әкесін алдына алып келуді бұйрық етеді. «Әкім шақыртты» - деп барған қызметкерлерін көріп әкесі аздап қобалжып қалады. Бірақ барған кезде әкім өзінің баласы екенін көріп жүрегі орнына түсіпті. Өзін «Адам болдым» деп шіренген бала әкесіне – «Әке, баяғыда маған адам болмайсың!»- деп ұрса беретін едің, енді ол ойыңыздан қайтар боларсың Адам болмайды деген ұлыңыз анау-мынау емес, дардай әкім болған жоқ па?!» – депті.

Сонда әке баласының мына айтқан сөзіне налып: - Әй, балам, мен саған «әкім болмайсың» деп емес, «адам болмайсың» деп ұрысатынымын. Сен әкім болсаң да, әлі адам бола алмапсың. Егер сен мен айтқан ақылды ой елегінен өткізсең, әкеңді алдына дедектетіп әкелмес едің, өз алдыма тәкаппарланбай адамгершілікпен келіп, сыйлайтын едің. Адам болу бір басқа, әкім болу бір басқа. Әкім болуды адам болдым деп ұқсаң, сен әлі шикісің балам - деген екен дана қарт сонда.^[4]

Бұл аңыздан ой қорытындылар болсақ, яғни адамның адам болуы, оның әлеуметтік мәртебесіне байланысты емес, жан дүниесінің жалпыадамзаттық құндылықтарға бай болуы, оның ақиқат жолымен жүріп, дұрыс әрекет жасағаны, сүйіспеншілікпен қарағаны болып табылады. Бұл қасиеттерді өзімізді өзіміз тану және санамызды тазарту арқылы бойымызға сіңіре аламыз.

1 – кесте. Білім берудің аспектілері

Ш. А. Амонашвилидің пікіріне сүйенсек: «Балалар білімді аңсайды, бірақ олар жанды білімді аңсайды» дейді. Жанды білімді біз «өзін-өзі тану» пәні арқылы бере аламыз. Жалпы білім беру процесі екі бағытта (1 – кесте) жүзеге асады – интеллектуалдық, яғни кітап арқылы өзіміздің болашағымызда материалдық түрде және интеллектіні дамыту үшін алатын білім; екінші түрі рухани-адамгершілік – ол біздің жан дүниеміздің байлығы, «өмірге адам

болып келгеннен кейін, адам болып қалу», яғни Абай атамыз айтпақшы «жылы жүрек, ыстық қайрат, нұрлы ақылымыздың» кемелденуіне, ізгіленуімізге әсерін тигізді. Осы екінші бағыт жүрек арқылы беріледі, ал оны жеткізетін пән «өзін-өзі тану» пәні.

Қорытындылайтын болсам өзін-өзі тану жобасының міндеттері көп қырлы, алайда оның басты ұйғарымы – еліміздің балалары мен жастарына әлеуметтік ортамен тиімді қарым-қатынас жасау дағдыларын іс-жүзінде меңгерту, адамтану саласындағы қажетті біліммен қаруландыру. Қазақстан егемендігін нығайтып, ертеңіне сеніммен қадам басқан шағында, мемлекетімізде заманына сай адам тәрбиелеу – басты міндет. Сара Алпысқызының айтуынша «Ұстаздың міндеті – шәкірт жүрегін тазалау, оны мейлінше лас дүниеден аулақ ұстау, мөлдірлік пен ізгілікке толтыру»^[1] деген болса, ғалым С.Қ.Қожаева «**Жалпыадамзаттық тұрғыдан қарағанда ізгілік дегеніміз** - қоғам мен тіршіліктің дамуы мен жалпыадамзаттық құндылықтардың әлеуметтік жиынтығы және оларды биік істерге итермелейтін ұлы қасиет» деп анықтама берсе, ал **кәсіби тұрғыдан қарағанда ізгілік дегеніміз** - жеке студенттердің өзіндік кәсіби қызмет саласын қоғамдық жауапкершілікпен бағалауға және дамытуға бағытталған азаматтық қасиет» деп анықтама берген»^[5].

Қолданылған әдебиеттер

1. «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Жобасының авторы – «Бөбек» қорының президенті С.А.Назарбаева.
2. Қазақстан Республикасының Президенті – Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы: 2012 жылдың 27 қаңтарындағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты».
3. «Методика преподавания дисциплины «самопознание» в школе», учебно-методическое пособие для учителей. Алматы. 2013.
4. «Өзін-өзі тану: махаббат пен шығармашылық педагогикасы». Халықаралық педагогикалық оқулар материалдары. Алматы. 2012.
5. С.Қ.Қожаева Тәрбие кеңістігінде ізгілік қасиеттерінің теориялық-әдістемелік негіздері. Монография. ЕҰУ баспасы. Б.-332. 2013.

УДК 159,923:37.01

ГУМАНИТАРЛЫҚ БІЛІМ МАЗМҰНЫНА САЙ ЖЕКЕ АДАМДАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Жантурсева А.А.

aigulps.82@mail.ru

М.Өтемісов атындағы БҚМУ оқытушы – магистрі А.А. Жантурсева

Технократиялық утилитарлық бұрынғы білім беру жүйесіне қазіргі білім беру құрылымы қарама-қайшы. Ол адамға және оның рухани бағалылығына ұқыптылықпен қарамауымен түсіндіріледі. Қазіргі білім жүйесі бір тұтас бөлінбейтін мәдени білімнің қайта оралуымен байланысты, оның қайта жаңарып келуі, яғни мәдени таным мен мәдениеттілікті жүйелейтін функция. Гуманитаризациялық бағыт-білімнің тұтастай әлемдік модельге бұру білімді адам иландыру, гуманитарлық әлемдегі түйсінуді қалыптастырудың негізі ретінде қаралады. Адамның басқа адамдар алдында деген, қоғам, табиғат алдына жауапкершілігі. Бүгінде гуманитарлық білім адам баласының тәрбиелеуде басты құрылымы болып отыр. Себебі ол рухани вакуумды толықтырудағы, бұрынғы немесе өткен идеологиялық көрсеткіштерге сын көзбен қарап, қоғамдық менталитетті анықтау болып табылады. Жаңа мәдени материалдар арқылы өмірді өзгертуге деген адам қабілетін білдіреді. Ол көбіне жеке адамның типін, яғни «халық типін» анық-тайтын болады.

Білімді гуманитаризациялау тек қана гуманитарлық пәндердің оқу процесіндегі жүктемелік сағат сайын көбейтуде емес, сонымен қатар білім мазмұнына радикалды өзгеріс